

Eindrapport bevraging lesopnames

Een project van de Studentenraad UAntwerpen

Dit project werd geleid door onze Coördinator Onderwijs, Arne Cobben
Voor opvolgvragen kan u hem altijd bereiken op studentenraad.onderwijs@uantwerpen.be

Inhoudstafel

1	Situatieschets lesopnames	3
2	Resultaten en bespreking	4
2.1	Opzet bevraging	5
2.2	Globale resultaten	6
2.3	Inleidingsvragen	6
2.3.1	De resultaten	6
2.3.2	Bespreking globale resultaten & inleidingsvragen	8
2.4	Gebruik van lesopnames	9
2.4.1	Resultaten	9
2.4.2	Bespreking gebruik lesopnames	11
2.5	Resultaten en bespreking van de stellingen	12
2.6	Analyse van de open vragen	17
3	Conclusies van de bevraging	20
4	Beleidsadvies	21

1 Situatieschets lesopnames

Als er één positieve zaak is die studenten hebben overgehouden van de coronacrisis, is dat wel de versnelling van de digitalisatie van het hoger onderwijs. Digitale lesmaterialen zoals livestreams of lesopnames werden snel opgenomen om het onderwijs op te vangen toen we de campus even achterwege moesten laten. Ze waren weliswaar niet altijd volwaardige substituten voor de didactische meerwaarde van fysieke colleges in onze aula's, maar zoals de pandemie van iedereen vroeg, moet je soms gewoon roeien met de riemen die je hebt.

Des te groter was de vreugde, zowel bij docenten als studenten, dat we in september 2021 het nieuwe academiejaar konden aanvangen onder de fameuze 'code groen'. Terug les op de campus, terug medestudenten zien, terug professoren kunnen aanspreken zonder microfoongeruis. De Universiteit Antwerpen heeft bewust gekozen om bij de aanvang van het academiejaar terug te keren naar een onderwijssituatie zoals we die voor de corona kenden. Hoewel studenten toejuichten dat ze terug naar de campussen konden, ging dat wel gepaard met een zekere malaise dat het hebben van lesopnames niet zo vanzelfsprekend zou zijn als tijdens de ernstigere periodes van de pandemie. Studenten waren het gewend geraakt om lesopnames te hebben en aangezien die zeer positief ontvangen werd, is dat ook niet iets dat men achterwege wil laten. Zeker aangezien de vraag voor systematische lesopnames al veel langer bestond.

Als vertegenwoordigend orgaan van de studenten aan onze universiteit kreeg de Studententraad een enorme hoeveelheid vragen en berichten rond lesopnames. Vele studenten vroegen zich af wat het onderwijsbeleid van de universiteit rond dit thema was en waarom er niet meer lesopnames ter beschikking waren, zeker in het kader van de wisselvallige coronacijfers. Er werden problemen aangehaald over het gebruik van de opnames en de tijdige beschikbaarheid, of zelfs studenten die zich verplicht voelden om potentieel ziek naar de les te gaan uit angst dat ze zonder lesopnames achterstand zouden oplopen. Kortom, er waren duidelijke pijnpunten die naar boven kwamen. Het leek ons als Studententraad dus evident om eens te polsen hoe breedvoorkomend deze situaties zijn.

Daarom besloten we begin november '21 een enquête te lanceren rond lesopnames en die te verspreiden onder alle studenten. Zo kunnen we als Studententraad samen met departement Onderwijs kijken waar er groeimogelijkheden zijn en gewapend met onze data naar oplossingen zoeken die zowel voor studenten als docenten een vooruitgang zijn. Op de algemene vergadering van de Studententraad op woensdag 3 oktober kregen we de goedkeuring om dit project uit te voeren.

Vooraleer de lancering van de bevraging hebben we ze nog afgetoetst voor input bij het departement Onderwijs. Zij hadden nog enkele waardevolle suggesties en tips om het maximale uit de bevraging te halen, alsook enkele vragen die ze zelf hadden en graag beantwoord hadden.

De enquête werd gepubliceerd op maandag 8 november 2021 en was in te vullen voor 14 dagen tot en met maandag 22 november. Belangrijk voor de interpretatie van onze resultaten is dat we eraan denken dat de besmettingscijfers op het moment dat onze bevraging begon nog enigszins positief waren, ze werden ernstiger naarmate ze vorderde en nu na de afsluiting zijn ze simpelweg heel slecht. De resultaten spreken dus vooral over de situatie rond lesopnames bij 'stabielere' corona omstandigheden.

2 Resultaten en bespreking

2.1 Opzet bevraging

Het doel van de bevraging was om te polsen naar de ervaringen van studenten rond lesopnames. Indien er mogelijkheden zijn om het beleid te verbeteren, moeten we weten waar potentiële werkpunten liggen. We hebben dus over de volgende zaken informatie nodig

(a) het gebruik van lesopnames door studenten

(b) de ervaringen van studenten, gepeild door specifieke stellingen voor te leggen die gebaseerd zijn op de zorgen van zowel de studenten alsook de specifieke zorgen zoals gedefinieerd in de nota blended learning van de onderwijsraad dd. Mei 2021

(c) de *best practices* & de werkpunten door de ogen van de studenten zelf

De vragen die we aan de studenten hebben gesteld zijn dus ook geformuleerd met deze zaken in het achterhoofd. Ook werden we geïnspireerd door de anekdotes van de studenten die ons doorheen het eerste semester aangesproken hadden om hun bezorgdheden en bedenkingen met ons te delen. Minstens even belangrijk was de Onderwijsvisie-nota rond blended leren die in 2021 vanuit de Onderwijsraad werd gepubliceerd. Daar werden specifieke sterkes en aandachtspunten rond lesopnames besproken. Het leek ons een mooie kans om deze stellingen rechtstreeks af te toetsen bij een brede studentengroep, zo kunnen we zien hoe studenten het beleid in de praktijk ervaren.

Al deze zaken samengenomen kwamen we tot een korte bevraging die normaal geen 5minuten zou mogen duren voor studenten om in te vullen. Dit is belangrijk om de informatieverzameling laagdrempelig te houden. De bevraging bestond uit vier 'onderdelen'

- 1. Inleidende vragen om accurater te weten welk 'type' student respons geeft.**
- 2. Vragen rond de beschikbaarheid van de lesopnames en het huidige gebruik**
- 3. Stellingen om de gedragenheid van specifieke zaken af te toetsen**
- 4. Twee optionele open vragen om de *best practices* & werkpunten te vragen.**

Hierna worden de **universiteitsbrede** resultaten gepresenteerd. Indien er nog specifieke vragen rond de resultaten zijn, zoals specifieke cijfers voor een faculteit of bepaalde studentengroep, kan u natuurlijk altijd een mailtje sturen naar de Coördinator Onderwijs van de Studentendraad. U kan hem bereiken op studentendraad.onderwijs@uantwerpen.be.

2.2 Globale resultaten

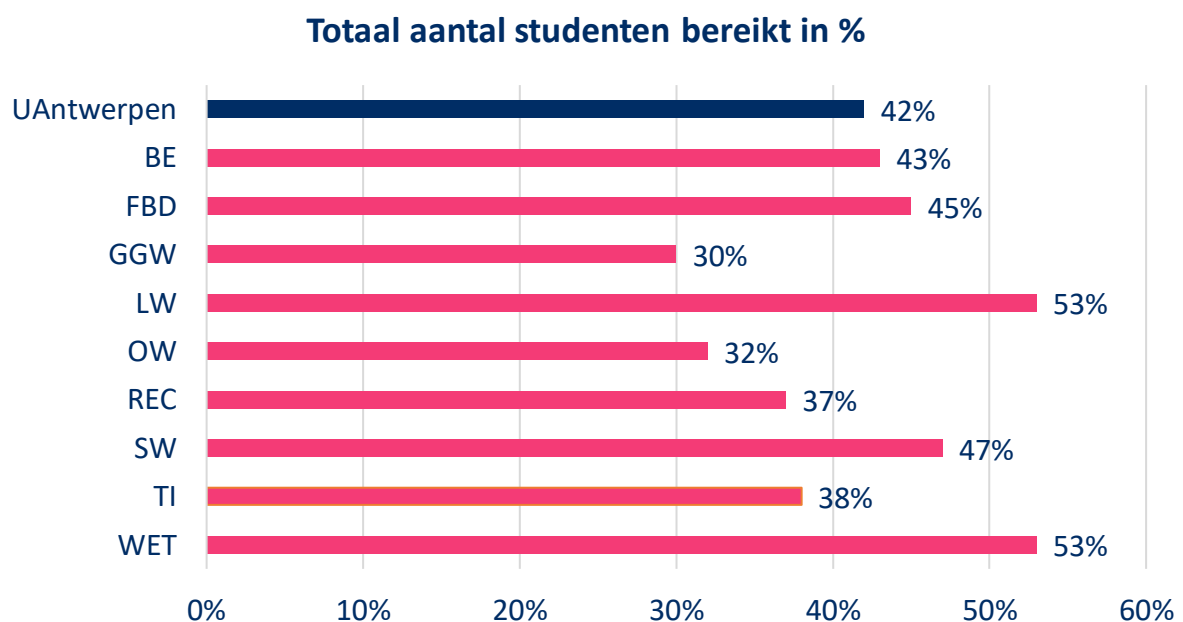
De enquête werd zoals eerder vermeld dus gepubliceerd op maandag 8 november 2021 en was in te vullen voor 14 dagen tot en met maandag 22 november. De studentenpopulatie van de Universiteit Antwerpen werd van deze bevraging op de hoogte gebracht via hun studentenmail, op blackboard en via de sociale media van de Studentenraad. In totaal hebben **7141 unieke studenten** van onze universiteit de bevraging ingevuld. Bij Q3 polsen we naar de studieprogramma's van de studenten. Het gaat om de bachelor-, master-, schakel- en voorbereidingsprogramma's. Tellen we alle studenten die in deze programma's ingeschreven zijn bij elkaar op, dan hebben we met onze bevraging **42%** van deze doelgroep bereikt.

2.3 Inleidingsvragen

2.3.1 De resultaten

Q1 – Aan welke faculteit studeer je?

Bij deze vraag polsen we naar de faculteit(en) waar de student ingeschreven is. Zo hebben we een beeld van ons bereik per faculteit en kunnen we ook achteraf nog resultaten filteren per faculteit.

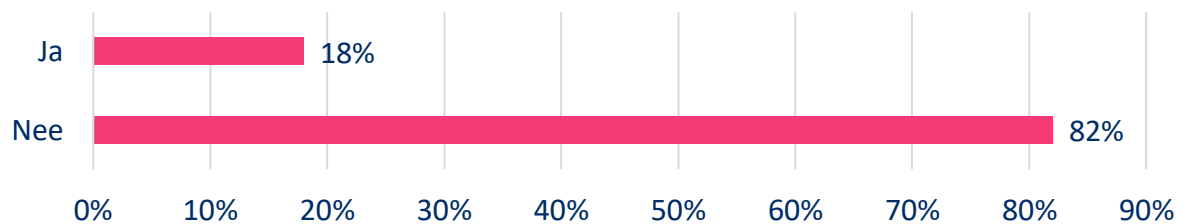


Nemen we terug de som van de bachelor-, master-, schakel- en voorbereidingsprogramma's, dan bereiken we per faculteit tussen de **30% en 53%** van die studentengroep. In de UAntwerpen als geheel hebben we **42%** van die groep bereikt.

Q2 – Ben je generatiestudent?

Met de tweede vraag probeerde we te kijken in welke mate we generatiestudenten bereikten met onze enquête. We definieerden generatiestudent als volgt: *“Dit wil zeggen dat dit academiejaar je eerste jaar in het hoger onderwijs is”*. Dit sluit aan bij de definitie zoals de Vlaamse overheid die hanteert: *“een student die zich, in een bepaald academiejaar, voor het eerst inschrijft met een diplomacontract voor een professioneel of academisch gerichte bachelor in het Vlaamse hoger onderwijs in een professioneel of academische gerichte bachelor of in het hoger beroepsonderwijs.”*¹

Aantal bereikte generatiestudenten in %

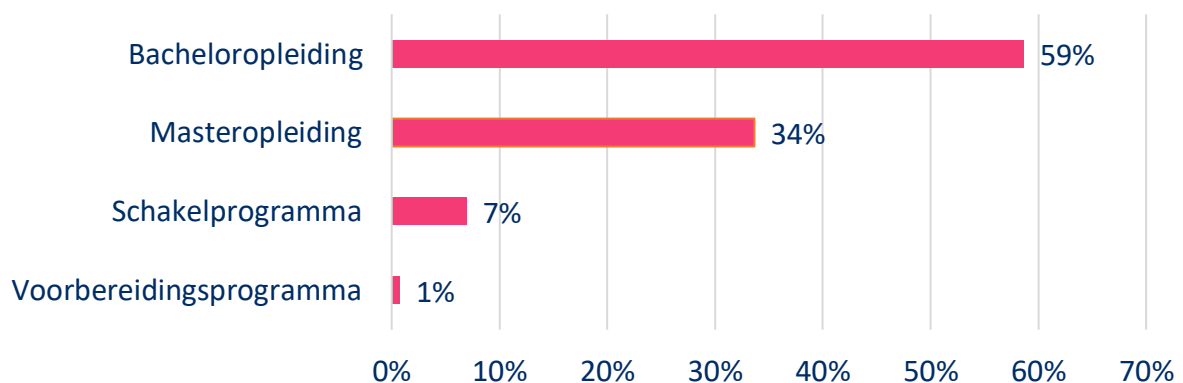


Van de 7141 respondenten zijn er **1305 generatiestudenten**. Dit komt overeen met **41%** van de totale groep generatiestudenten

Q3 – Wat voor soort opleiding volg je?

Bij deze vraag polsen we naar de verdeling bij onze respondenten over de studieprogramma's. Daarbij zien we dat overwegend vooral de bachelor- en masterstudenten onze bevraging hebben ingevuld. Deze verdeling stemt overeen met de studentenverdeling per opleidingstype.

Verdeling over de studieprogramma's in %



¹ <https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/studierendement-in-het-hoger-onderwijs#gs>

Q4 – Heb je een speciaal studentenstatuut?

Tot slot vroegen we of de respondent een speciaal studentenstatuut heeft. Dit om te kijken of deze groep meer lesopnames zou hebben dan de standaard student. **88%** van de studenten gaf aan geen speciaal studentenstatuut te hebben. Van diegene die dat wel deden hebben we volgende aantallen:

- **642** Werkstudenten
- **61** Topsporters
- **41** Ondernemers
- **12** Kunstenaars
- **86** Studentenvertegenwoordigers

Vooraf het bereiken van het grote aantal werkstudenten is een positieve zaak. Voor deze groep bieden lesopnames een hele hoop kansen, anders dan voor de standaard studenten. Hun data is daarom zeker belangrijk om mee te hebben.

2.3.2 Bespreking globale resultaten & inleidingsvragen

Dat het thema zo hard leeft bij studenten heeft natuurlijk te maken met deze context. Tijdens de eerste golven van de pandemie werd het hoger onderwijs genoodzaakt om over te schakelen naar digitaal onderwijs. Lesopnames werden zo voor vele studenten, ook die in het middelbaar zaten en nu als generatiestudent aan onze universiteit instromen, een evidentie. Zoals we eerder zagen bij de resultaten van de open vragen ervaren studenten de lesopnames als iets dat zodanige positieve impact heeft op hun studie-ervaringen dat ze deze eerdere 'evidentie' ook niet graag zien verdwijnen.

Voor de studenten is het belangrijk dat beleid rond lesopnames ook losgekeken worden van de coronapandemie. Onder het motto *never waste a good crisis* wensen wij dat de resultaten van deze bevraging gebruikt worden om het langdurige beleid rond blended learning, specifiek inzake lesopnames, aan te scherpen waar nodig. Zo kunnen we ook na het (hopelijk nabije) einde van deze pandemie de vruchten plukken van deze nieuwe leeropportunity.

2.4 Gebruik van lesopnames

2.4.1 Resultaten

Q5 – Hoeveel vakken heb je dit semester die hoorcolleges zijn?

Q6 – Voor hoeveel van jouw hoorcolleges heb je lesopnames?

We definieerden hoorcolleges als volgt: “Met hoorcolleges bedoelen we vakken waar je voornamelijk luistert naar de docent die de leerstof presenteert”. De keuze-opties: 0, 1, 2, 3, 4, 5 of “meer dan 5”.

- Van de studenten die aangaven **0 hoorcolleges** te hebben, hebben ze allemaal logischerwijze **0 hoorcolleges met lesopnames**.
- Van de studenten die aangaven **1 hoorcollege** te hebben,
 - Gaf **37%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **59%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
- Van de studenten die aangaven **2 hoorcolleges** te hebben,
 - Gaf **24%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **28%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
 - Gaf **48%** aan dat ze **2 lesopnames** hebben
- Van de studenten die aangaven **3 hoorcolleges** te hebben,
 - Gaf **13%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **26%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
 - Gaf **31%** aan dat ze **2 lesopnames** hebben
 - Gaf **30%** aan dat ze **3 lesopnames** hebben
- Van de studenten die aangaven **4 hoorcolleges** te hebben,
 - Gaf **7%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **14%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
 - Gaf **20%** aan dat ze **2 lesopnames** hebben
 - Gaf **20%** aan dat ze **3 lesopnames** hebben
 - Gaf **38%** aan dat ze **4 lesopnames** hebben
- Van de studenten die aangaven **5 hoorcolleges** te hebben,
 - Gaf **4%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **9%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
 - Gaf **16%** aan dat ze **2 lesopnames** hebben
 - Gaf **18%** aan dat ze **3 lesopnames** hebben
 - Gaf **20%** aan dat ze **4 lesopnames** hebben
 - Gaf **33%** aan dat ze **5 lesopnames** hebben
- Van de studenten die aangaven **meer dan 5 hoorcolleges** te hebben,
 - Gaf **3%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **7%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
 - Gaf **11%** aan dat ze **2 lesopnames** hebben
 - Gaf **14%** aan dat ze **3 lesopnames** hebben
 - Gaf **14%** aan dat ze **4 lesopnames** hebben
 - Gaf **12%** aan dat ze **5 lesopnames** hebben
 - Gaf **39%** aan dat ze **meer dan 5 lesopnames** hebben

Q7 – Hoeveel vakken heb je dit semester die werkcolleges, practica of seminars zijn?

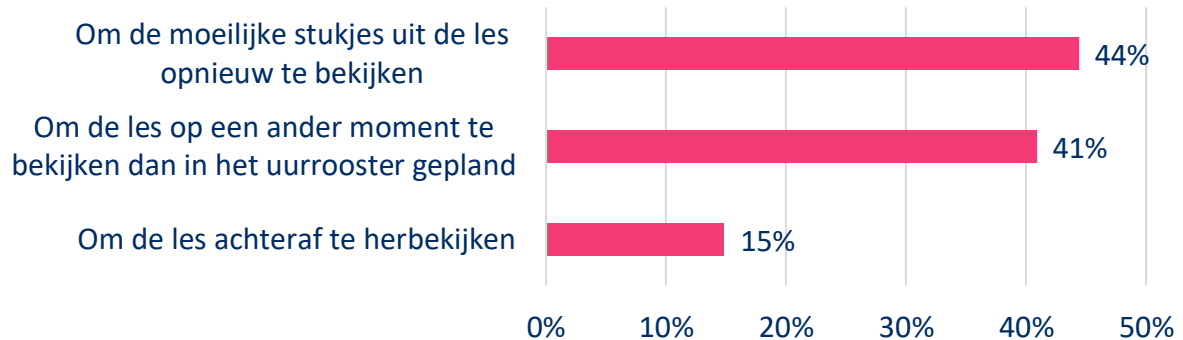
Q8 – Voor hoeveel van jouw werkcolleges, practica of seminars heb je lesopnames?

We definieerden werkcolleges, practica of seminars als volgt: “Met werkcolleges, practica en seminars bedoelen we vakken waar je op een interactievere wijze samen met de docent en/of de medestudenten leerstof verwerkt, oefeningen maakt of experimenten uitvoert” De keuze-opties: 0, 1, 2, 3, 4, 5 of “meer dan 5”.

- Van de studenten die aangaven **0 werkcolleges, practica of seminars** te hebben, hebben ze allemaal logischerwijze **0 werkcolleges, practica of seminars met lesopnames**.
- Van de studenten die aangaven **1 werkcolleges, practica of seminars** te hebben,
 - Gaf **78%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **22%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
- Van de studenten die aangaven **2 werkcolleges, practica of seminars** te hebben,
 - Gaf **65%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **21%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
 - Gaf **13%** aan dat ze **2 lesopnames** hebben
- Van de studenten die aangaven **3 werkcolleges, practica of seminars** te hebben,
 - Gaf **61%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **23%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
 - Gaf **9%** aan dat ze **2 lesopnames** hebben
 - Gaf **7%** aan dat ze **3 lesopnames** hebben
- Van de studenten die aangaven **4 werkcolleges, practica of seminars** te hebben,
 - Gaf **53%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **25%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
 - Gaf **12%** aan dat ze **2 lesopnames** hebben
 - Gaf **5%** aan dat ze **3 lesopnames** hebben
 - Gaf **4%** aan dat ze **4 lesopnames** hebben
- Van de studenten die aangaven **5 werkcolleges, practica of seminars** te hebben,
 - Gaf **42%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **28%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
 - Gaf **16%** aan dat ze **2 lesopnames** hebben
 - Gaf **6%** aan dat ze **3 lesopnames** hebben
 - Gaf **3%** aan dat ze **4 lesopnames** hebben
 - Gaf **4%** aan dat ze **5 lesopnames** hebben
- Van de studenten die aangaven **meer dan 5 werkcolleges, practica of seminars** te hebben,
 - Gaf **48%** aan dat ze **0 lesopnames** hebben
 - Gaf **19%** aan dat ze **1 lesopname** hebben
 - Gaf **16%** aan dat ze **2 lesopnames** hebben
 - Gaf **7%** aan dat ze **3 lesopnames** hebben
 - Gaf **4%** aan dat ze **4 lesopnames** hebben
 - Gaf **2%** aan dat ze **5 lesopnames** hebben
 - Gaf **4%** aan dat ze **meer dan 5 lesopnames** hebben

Q9 – Waarvoor gebruik je voornamelijk de lesopnames?

Tot slot vroegen we waarvoor de studenten de lesopnames het meest gebruiken. We gaven daarbij aan dat ze het antwoord moesten geven dat het meeste op hen van toepassing is.



2.4.2 Bespreking gebruik lesopnames

Ook hier moeten we de bevraging in het licht van de coronacontext plaatsen. Het aantal beschikbare lesopnames valt niet los te bekijken van de toenmalige en huidige besmettingscijfers. Kort na het afsluiten van de bevraging besloot de universiteit om bij elke faculteit de lesopnames maximaal op te schalen als tegengewicht voor de zeer snel toenemende besmettingen in de samenleving. Deze cijfers mogen dus ook niet bekeken worden als een indicatie van hoe breed lesopnames gestandaardiseerd zouden kunnen zijn in sommige opleidingen of programma's op een moment dat corona een verleden is.

Toch zijn er enkele interessante aandachtspunten. We zien bijvoorbeeld dat er substantieel meer **hoorcolleges** opgenomen worden dan voor de **werkcolleges, seminaries of practica**. Uit de open vragen kunnen we afleiden dat dit iets is dat studenten een gemiste kans vinden. Ook bij praktijkgerichte opleidingsonderdelen kunnen lesopnames interessant zijn lezen we. Bijvoorbeeld bij enkele studenten uit de wetenschappen lezen we dat een opname van een experiment zeer leerrijk kan zijn om de exacte labo-technieken van de docent te analyseren. Het opnemen van de werkcolleges, seminaries of practica is echter niet even evident als dat voor hoorcolleges is. Studenten zijn zich bewust dat zij niet gelijk zijn inzake de haalbaarheid, echter vinden zij wel dat ze daarom niet minder zinvol zijn.

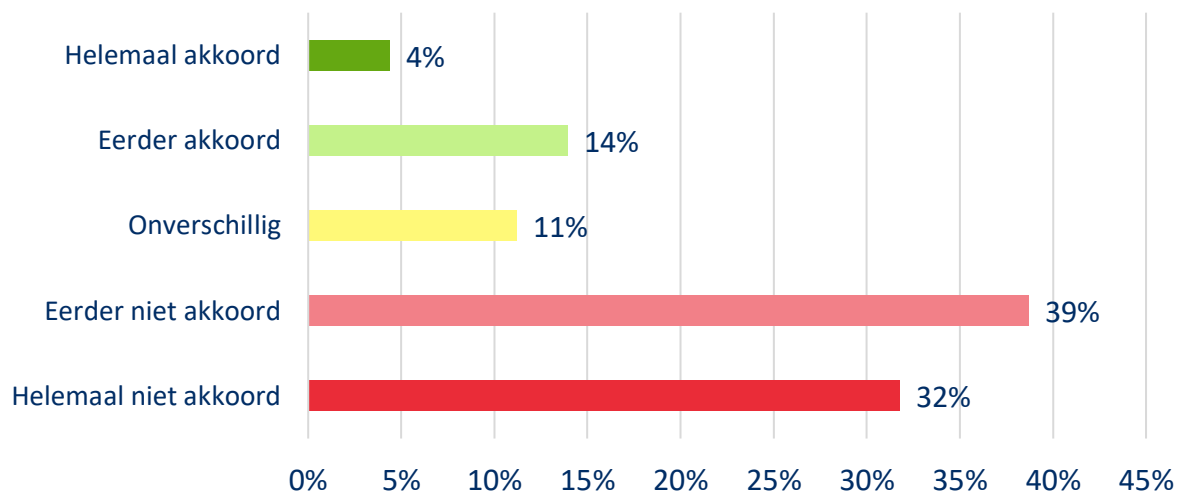
Kijken we naar het gebruik van de lesopnames (Q9) dan zien we dat studenten deze voornamelijk gebruiken voor het herhalen van moeilijkere onderdelen, **44%**, of het bekijken van het college op een ander moment dan geroosterd is, **41%**. Beiden sluiten aan bij de positieve ervaringen die we terugvinden in de resultaten van de open vragen. Waarover later meer.

2.5 Resultaten en bespreking van de stellingen

Bij elke stelling vroegen we de studenten om aan te duiden in welke mate zij akkoord zijn met de stelling die hen getoond werd.

Q10 – Stelling

"Als er lesopnames beschikbaar zijn, is dat een reden voor mij om het college niet live bij te wonen"

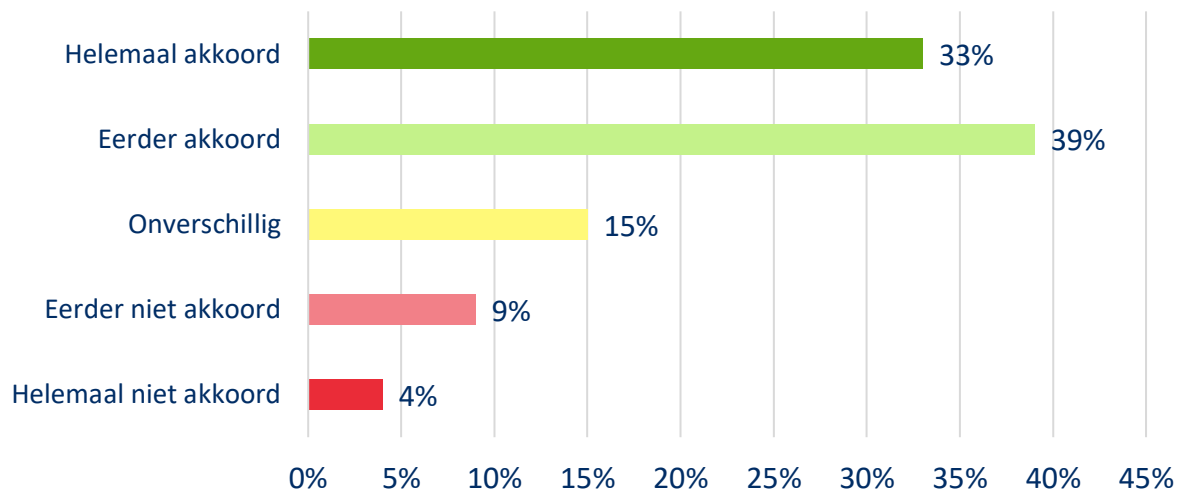


In tegenstelling tot wat "in de volksmond" gedacht wordt, zijn studenten niet minder geneigd om de live colleges bij te wonen door het hebben van lesopnames voor dat college. Samengenomen geeft een overweldigende **71%** aan **eerder of helemaal niet akkoord** te zijn met deze stelling.

Vanuit studentenperspectief is dit geen verbazingwekkend antwoord. Zoals we ook lezen in de data van de open vragen maakt elke student voor zichzelf gewoon het besluit om al dan niet frequent colleges bij te wonen. Sommigen gaan met veel plezier elke keer naar de campus voor de educatieve betovering die enkel een live college in de aula's kan voorzien, anderen verwerken de leerstof liever op zichzelf in de bib of thuis achter hun bureau. Uit de resultaten van deze stelling kunnen we besluiten dat het al dan niet hebben van lesopnames een minimale impact heeft op die besluitvorming over de eigen aanwezigheid bij de live colleges. Kijken we naar de start van dit academiejaar dan hebben de colleges nog nooit zo vol aangevoeld. Studenten gaan graag naar de campus en zijn enorm blij dat dat terug mogelijk is.

Q11 – Stelling

“Het hebben van lesopnames zorgt ervoor dat ik meer tijd besteed aan het vak”



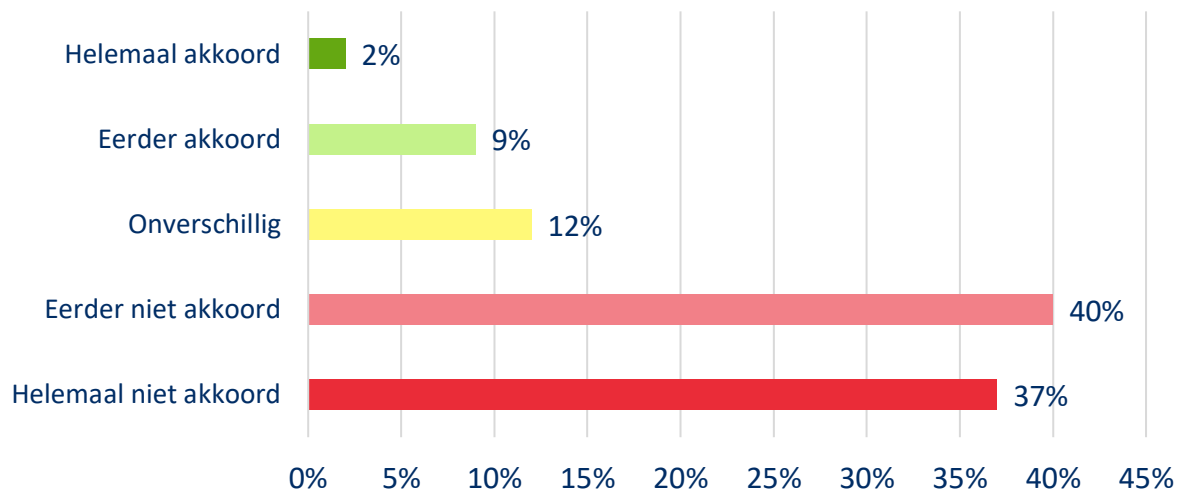
Het resultaat van deze stelling valt op verschillende manieren te lezen. Algemeen genomen stelt een grote **72%** van de studenten dat zij **eerder tot helemaal akkoord** gaan met deze stelling. Onze studenten ervaren dat zij meer tijd spenderen aan een vak wanneer er lesopnames zijn.

Eenzijds zou men dit kunnen bekijken als een indicatie dat studenten meer tijd besteden aan het studeren van hun vakken. Als dat gepaard gaat met een toename in studieresultaten is dat natuurlijk een positieve zaak. Anderzijds zou een *advocaat van de duivel* echter kunnen aanhalen dat we erover moeten waken dat de gependeerde tijd niet té groot wordt. De vuistregel blijft dat een studiepoint gemiddeld genomen gelijk zou moeten staan aan 25 à 30 werkuren. Vergroot extra studiemateriaal zoals lesopnames niet noodzakelijkerwijs ook die studielast?

Dit wordt echter tegengesproken door onze interpretatie van de resultaten. We moeten lesopnames bekijken als bijkomend studiemateriaal. Net zoals bij alle andere materialen moeten we de studenten het vertrouwen geven en eventueel ondersteunen waar nodig om op een wijze manier gebruik van die lesopnames te maken. Zo kunnen ze inderdaad bijdragen tot meer uren gependeed aan het vak, maar als die uren op een efficiëntere manier gebruikt worden als aansluiting op de studenten hun eigen werkmethode is dat een positieve zaak. Sommige studenten zullen misschien een bepaalde opname tien keer bekijken, andere studenten zullen dan weer een hoofdstuk uit de cursus tien keer doornemen. Die keuze blijft aan hen, maar hen extra opties geven vergroot de flexibiliteit op om maat te studeren. Hier gaan we verder op in bij de bespreking van de open vragen.

Q12 – Stelling

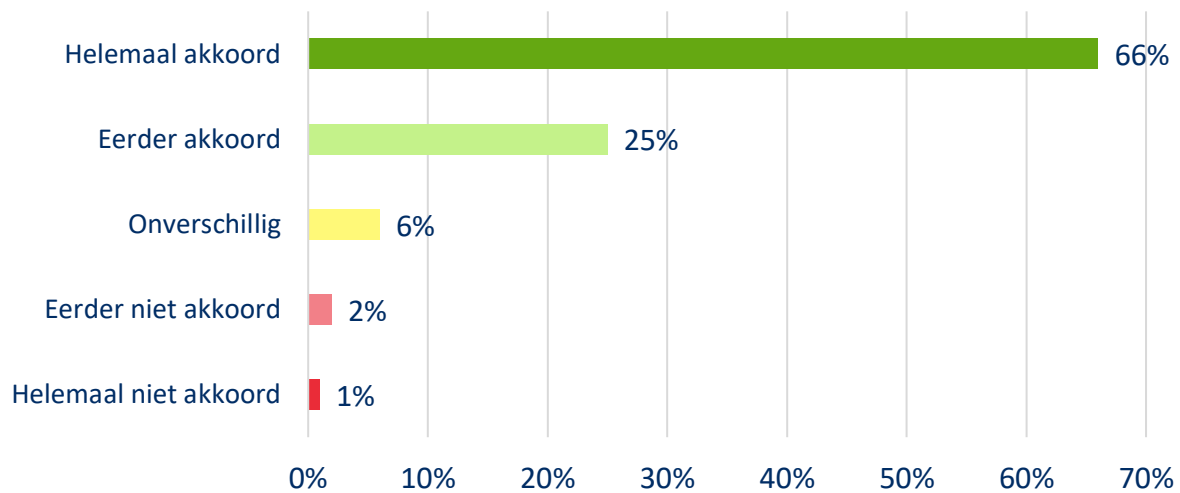
“Voor vakken met lesopnames stel ik het studeren gemakkelijker uit”



Een simpel maar zeer positief resultaat. Een sterke **77%** van de studenten geeft aan **eerder tot helemaal niet akkoord** te gaan met deze stelling. Daaruit kunnen we constateren dat lesopnames slechts bij een minderheid van de studenten bijdragen tot het uitstellen van het studeren voor een vak. Net zoals bij andere lesmaterialen of de leerstof *an sich* draagt de student zelf de verantwoordelijkheid om goed te plannen en daar op een wijze manier mee om te gaan. We kunnen ze enkel de *tools* aanrijken om de leerstof te verwerken en lesopnames als *tool* dragen zeker niet negatief bij aan het uitstellen van dat leerproces.

Q13 – Stelling

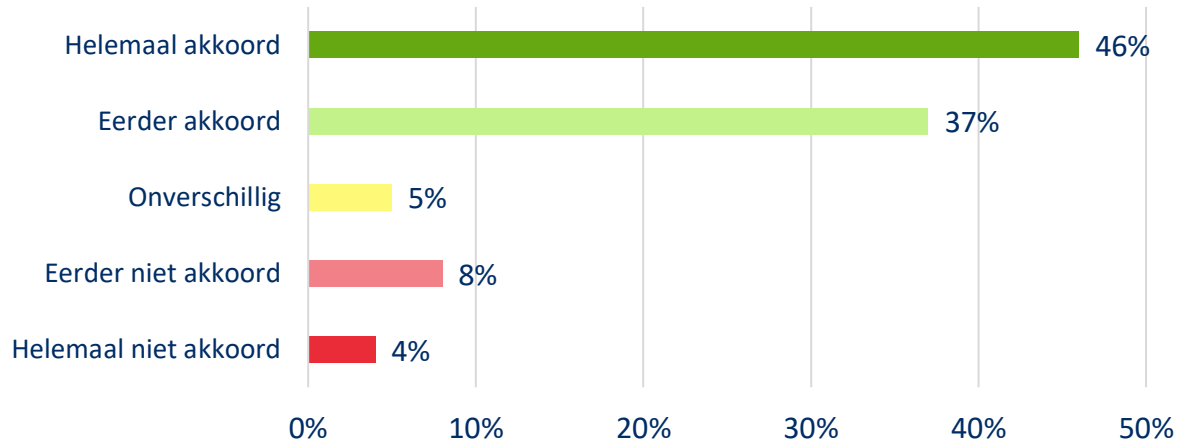
“Het hebben van lesopnames geeft mij meer flexibiliteit in het verdelen van mijn werklast”



De resultaten van deze stelling zetten overduidelijk in de verf waarom lesopnames een enorm positieve ervaring voor studenten zijn. Een ongelofelijke **91%** van de studenten geeft aan dat zij **eerder tot helemaal akkoord** met deze stelling gaan. Met deze toegenomen flexibiliteit in het verdelen van de werklast gaat een brede waaier aan studiemogelijkheden gepaard. Er ontstaan veel kansen voor de student om het eigen leerproces vorm te geven in harmonie met hun eigen studietempo en methoden. De meerwaarde van deze flexibiliteit voor studenten gaat ook veel verder dan enkel de verdeling van hun werklast. Hierop gaan we dieper in bij de resultaten van de open vragen.

Q14 – Stelling

“Zelfs al voel ik me ziek of vermoed ik dat ik ziek ben of zou kunnen zijn, zou ik toch naar de les gaan wanneer ik weet dat er geen opnames ter beschikking zullen zijn”



De laatste stelling is weliswaar onlosmakelijk verbonden met de huidige pandemische situatie. Onverwacht kregen we vooraf deze bevraging bij de Studentenraad vele anekdoten binnen van studenten die exacte situaties zoals deze stelling beschreven. Voor ons was het dus ook evident om te polsen hoe breed deze ervaring is bij alle studenten. Hoewel de vraag een hypothese stelt en geen al volstrekt feit bevreemdt, krijgen we een antwoord dat best jammer te noemen is.

Een zware meerderheid van **83%** geeft aan dat ze **eerder tot helemaal akkoord** gaan met deze stelling. Studenten zijn eerder geneigd om (potentieel) ziek naar de les te gaan dan een college zonder lesopname te moeten missen. Een ongenueanceerde blik zou dit als bewijs zien van een zekere onverantwoordelijkheid van de student in het licht van de huidige gezondheids crisis. Leggen we deze resultaten naast die van de open vragen zien we echter een triester resultaat naar boven komen. Vele studenten ervaren de lesopnames als een noodzakelijk gegeven om hun studieprestaties te garanderen. Zelfs tot in die mate dat ze niet alleen de gezondheid van hun medestudenten, maar ook die van zichzelf als secundair beschouwen tegenover de kans dat de studieprestaties eronder zouden kunnen lijden. Zij ervaren geen ruimte om tijd te nemen voor hun fysieke (of ook mentale) gezondheid uit angst dat ze essentiële informatie uit het college zouden missen en dat dat hun studieprestaties zouden aantasten. We hopen dat de huidige universitair-brede opschaling van lesopnames deze studenten wel de ruimte geeft om te kiezen voor hun gezondheid en de leerstof later met opname bij te werken. Ook wanneer de pandemie geen factor meer zal zijn lijkt ons dit een enorm sterk argument voor het beschikbaar stellen van lesopnames. We kunnen die angst van studenten wegnemen zodat zij onbezorgd kunnen kiezen om tijd te nemen voor hun eigen fysieke of mentale welzijn.

2.6 Analyse van de open vragen

Q15 – Open vraag

“Wat zijn in jouw ervaring de best practices als het aankomt op lesopnames? Heb je zelf positieve ervaringen of voorbeelden van hoe lesopnames op een goede manier gebruikt kunnen worden? Welke best practices zou de universiteit moeten hanteren volgens jou?”

In totaal hebben **4320 studenten** een antwoord gegeven op deze open vraag. Het zijn enorm diverse anekdotes die we kunnen opdelen in (a) positieve effecten van lesopnames op de student en (b) de effectieve best practices van docenten in het gebruik van de lesopnames.

Lesopnames bieden flexibiliteit

De allergrootste sterkte van lesopnames is de toename in flexibiliteit voor de studenten. Dit brengt een brede waaier van positieve effecten mee die voor studenten het verwerken van leerstof niet alleen gemakkelijker maar ook aangenamer maken.

Het meest voor de hand liggende positieve effect is de **flexibiliteit in de verdeling van de werklast**. Dankzij het ter beschikking hebben van lesopnames kunnen studenten een defacto eigen rooster maken voor de momenten waarop zij actief hun leerstof willen verwerken. Ze hebben niet langer slechts één kans om de leerstof zoals de docent die wil meedelen succesvol overgedragen te krijgen. Zeer veel studenten ervaren zo dankzij lesopnames ademruimte in hun studieplannen, dit in het bijzonder bij studenten met een speciaal statuut of met complexere roosters met overlappingsen. Een uitstekend voorbeeld daarvan zijn de werkstudenten. Zij geven aan dat ze dankzij lesopnames niet alleen meer vakken kunnen opnemen maar ook zelfzekerder zijn in hun capaciteit om die met succes af te ronden. Ze kunnen zelf kiezen hoe de werklast te verdelen en aan welk tempo ze die willen verwerken.

Een bijkomend pluspunt is de **positievere ervaring van de colleges**. We lezen dat een groot deel van de studenten door lesopnames op een andere manier omgaan met de effectieve ‘fysieke’ colleges. De focus verschuift van het nemen van piekfijne lesnotities naar een actievere intellectuele interactie met de lesmateriaal door met meer aandacht te luisteren naar de uiteenzetting van de docent. Er is immers de zekerheid dat potentiële hiaten in de lesnotities toch achteraf aangevuld en verduidelijkt kunnen worden door de les te herbekijken. De lesopnames verlagen zo de druk om het volledige college perfecte aandacht te hebben. Zeker voor studenten met dagen van 8u30 tot (voorbij) 18u is het niet realistisch dat zij met evenveel aandacht in die laatste colleges zitten als bij de eerste.

Ook buiten de muren van de campus brengen de lesopnames positieve effecten met zich mee. We lezen bijvoorbeeld dat studenten heel blij zijn dat ze **een studietempo op eigen maat** kunnen opbouwen en uitwerken. Elke student is uniek en verwerkt op andere manieren leerstof, een catch-all approach is dus onmogelijk. De inherente flexibiliteit van de lesopnames binnen het digitale medium geven hen daarbij veel meer opties dan voor een normaal college mogelijk is. Studenten kunnen op eigen tempo bepaalde onderdelen die goed gingen sneller herhalen of de moeilijkere delen vertraagd en in groter detail beluisteren.

De laatste cluster positieve ervaringen bundelen zich rond **zelfvertrouwen en (mentaal) welzijn**. Vele studenten vertellen dat naar hun gevoel vakken met lesopnames rechtstreeks zorgen voor hogere scores en hen meer zelfvertrouwen geven in hun capaciteit om leerstof te verwerken. Ze linken hun eigen succes aan de lesopnames. De omslag daarvan is dat vele studenten vrezen dat het niet hebben van lesopnames een gevaar voor hun prestaties betekent en ze zich daarom genooddaakt voelen om toch potentieel ziek naar de colleges te gaan. Weten dat er lesopnames ter beschikking zijn geeft studenten minder stress bij potentiële afwezigheden. Zeker in het kader van de huidige pandemie is dat een enorme zorg bij student want de kans op uitvallen omwille van ziekte is vele malen hoger. Waar je vroeger met een verkoudheid gewoon naar de les ging, wordt er nu verwacht dat je thuisblijft. Toch zien we dat studenten zich toch genooddaakt voelen om de colleges bij te wonen om geen achterstand op te lopen. Wanneer er opnames ter beschikking zijn durven studenten afwezig te zijn om tijd te nemen voor zichzelf, dit zowel voor hun fysieke als mentale gezondheid.

Concrete best practices

Bekijken we alle informatie die studenten meegeven, dan zijn volgende factoren het belangrijkste:

- **Tijdige beschikbaarheid.** Studenten wensen binnen de week na het college de opname te kunnen gebruiken. Zeker ook wanneer professoren verwachten dat je een opname kijkt alvorens het college als voorbereiding moeten die tijdig beschikbaar zijn.
- **Duidelijk microfoongebruik.** Docenten moeten duidelijk en helder spreken in een losse microfoon, die van de laptop volstaat niet. Hierdoor zijn er vaak wel opnames maar zijn ze moeilijk bruikbaar door de slechte geluidskwaliteit.
- **Weergave beeldmateriaal.** Als de docent nog ander beeldmateriaal gebruikt zoals slides of het bord is het belangrijk dat die ook goed in beeld geraken waar mogelijk, zo kunnen studenten alle informatie meekrijgen die ze in het college besproken hebben.
- **Duur opname.** Zorg ervoor dat het volledige college, ook inleiding en een vragenronde achteraf binnen de opgenomen momenten vallen. Zo missen studenten die belangrijke informatie niet.

Q16 – Open vraag

“Wat zijn in jouw ervaring de werkpunten of problemen als het aankomt op lesopnames? Heb je (concrete) suggesties hoe de universiteit of jouw faculteit dit beter kan doen? Zijn er problemen die nog niet aangekaart worden?”

In totaal hebben **4103 studenten** een antwoord gegeven op deze open vraag. We bundelen de concrete werkpunten hieronder in drie clusters.

Grotere beschikbaarheid

De meest eenduidige reactie was de vraag naar méér lesopnames. Simpelweg een hogere kwantiteit van het aantal beschikbare lesopnames voor de vakken. Studenten zijn ietwat verontwaardigd dat het zolang duurde om breed beschikbare lesopnames terug ter beschikking te stellen gezien de toen ernstig stijgende coronacijfers.² De hoop dat wanneer de pandemische cijfers dalen, de lesopnames niet zullen verdwijnen leeft bij studenten.

Betere infrastructuur

Een andere veel voorkomend pijnpunt is dat de infrastructuur soms tekort schiet om kwalitatieve lesopnames te voorzien. Dit houdt onder andere dat microfoons en camera's met de capaciteit om in elk lokaal heldere opnames te kunnen garanderen, voorzien moeten worden. Dit betekent ook de nodige aanpassingen doen aan de digitale leeromgevingen zoals blackboard (collaborate) en de mediasite om bredere uitrol van lesopnames te faciliteren. Hier staan een paar obstakels in de weg die meer met ICT te maken hebben dan met didactisch-technische skills, maar laten we zoeken naar manieren om daaraan tegemoet te komen. De investeringen van vorig academiejaar door onder andere het voorsprongfonds hebben daar al goed werk geleverd, maar er zijn zeker aandachtspunten.

Het ondersteunen van docenten

Tot slot is het belangrijk voor studenten dat hun docenten de juiste 'bijscholing' krijgen om lesopnames op een zinvolle manier te organiseren. Zeker bij professoren met een zekere ancienniteit merken we dat er enorm veel wil is om lesopnames te voorzien voor de studenten. Er blijkt echter een zekere *gap of information* te zijn over hoe men dat moet organiseren in de praktijk. Hierop kunnen we inzetten door de docenten te ondersteunen en hen up to date te houden van de best practices.

² Dit moeten we natuurlijk in de context lezen van de periode in november '21. Zoals eerder gezegd liep de bevraging af kort voor de universiteit besloot om de lesopnames gigantisch op te schalen

3 Conclusies van de bevraging

Dankzij de zeer grote respons van studenten kunnen we een aantal significante conclusies formuleren die een grote waard hebben voor het lesopnamebeleid van onze instelling.

1. Opnames zijn een enorme positieve aanvulling van het lesmateriaal

Zoals eerder besproken zijn de ervaringen van de studenten rond lesopnames overweldigend positief. Wanneer ze ter beschikking zijn brengen ze vele voordelen met zich mee die een reële meerwaarde hebben voor de leerervaringen van onze studenten. De toegenomen flexibiliteit biedt kansen voor studenten om hun werklust beter te verdelen wat positieve impact heeft op de fysieke en mentale gezondheid, om met meer focus naar de colleges te gaan er er zo meer uit te halen, om op meer manieren op het eigen tempo leerstof en colleges te verwerken en bovenal zorgen ze voor een groter zelfvertrouwen in de eigen studieprestaties. Nemen we deze zaken samen dan is het evident dat lesopnames een schatkist aan nieuwe kansen biedt voor studenten om op hun eigen manier met leerstof om te gaan.

2. De studenten zijn dankbaar voor het harde werk dat er al geleverd wordt

Het harde werk dat door de docenten, onderwijscommissies en door departement Onderwijs reeds geleverd werd, is zeker niet onopgemerkt gegaan en geniet terecht de dankbaarheid van de studenten. Ze begrijpen ook dat een volledige switch naar digitaal onderwijs geen evidentie was en dat dat harde inspaningen van het personeel vroeg. Studenten erkennen ook de extra effort die de vraag om systematische lesopnames met zich meebrengt, maar voelen deze investering van middelen echt aan als een ongelofelijke meerwaarde.

3. Er zijn nog groeimogelijkheden die studenten graag aangepakt zien worden

Tot slot zijn er nog een hele hoop mogelijkheden waarop we als instelling nog kunnen groeien op het gebied van lesopnames. Niet alleen het opschalen van het aantal opnames maar ook het verbeteren van de infrastructuur die daarmee gepaard gaat. Waar nodig moet er ook ondersteuning zijn voor zowel de docenten bij het opnemen van hun colleges, alsook voor de studenten bij het verwerken van die materialen. Laten we bovendien ook naar buiten toe de best practices verzamelen om te leren hoe we het zelf nog beter kunnen doen als instelling. Zeker voor studenten met bijzondere statuten zijn er nog vele mogelijkheden.

4 Beleidsadvies

Met deze resultaten, besprekingen en ook de conclusies in het achterhoofd kunnen we enkele beleidsadviezen formuleren waar studenten vragende partij voor zijn:

Dat de Universiteit Antwerpen maximaal inzet op het optimaliseren van de (technische) infrastructuur waar nodig

Zo kan elke lesopname op elke campus een hoogwaardige kwaliteit genieten zoals we gewend zijn van deze instelling. Als er de goodwill van studenten en docenten is om mee te gaan in het lesopname-verhaal zouden technische obstakels niet in de weg mogen staan.

Dat de Universiteit Antwerpen verder blijft werken aan het brede ondersteuningsnet voor zowel docenten als studenten om kwalitatieve opnames te garanderen

Om kwalitatieve lesopnames te garanderen moet het systeem dat zoveel mogelijk ondersteunen. Er zal ongetwijfeld nood zijn om bij te sturen waar nodig. Zoals met elke nieuw project is dat een leerproces. We vragen dat de universiteit ervoor zorgt dat de docenten en studenten ondersteund worden in hun zoektocht naar wat voor hen werkt. Een concrete suggestie is het toevoegen van een luik rond lesopnames aan de evaluaties van vakken bij het aflopen van het semester. Zo kunnen studenten per vak aangeven wat er voor hen werkte en wat niet.

Dat de Universiteit Antwerpen haar toewijding aan lesopnames op grote schaal niet uit het oog verliest wanneer we deze gezondheids crisis achter ons kunnen laten. Neem lesopnames op als een standaard aangeboden lesmateriaal zodat alle studentengroepen kunnen meegenieten van de voordelen

Met de vuistregel in het achterhoofd zijn wij overtuigd dat deze bevraging heeft aangetoond dat lesopnames altijd een zinvolle toevoeging zijn, bijkomend aan de colleges op de campus. Als Studentenraad geloven wij ook dat lesopnames een toekomstige evidentie zullen zijn in het vlaamse studielandschap. Wij kijken er naar uit om te zien hoe de Universiteit Antwerpen de uitdagingen van deze onderwijs-modernisering tegemoet zal komen.